

MAJORITET FÖR MER VINDKRAFT KRYMPER

PER HEDBERG

Tillgång på energi är en viktig komponent för länders utveckling, ekonomi och välfärd. Frågan som aktualiserats under de senaste årtionden är, inte minst mot bakgrund av frågan om klimatförändringar och kärnkraftsincidenter, hur energin skall produceras. Både EU och Sverige har antagit målsättningar om en ökad användning av förnybara energikällor. På lång sikt är den svenska regeringens mål att all energiproduktion bör alstras från förnybara energikällor (Miljö- och energidepartementet, 2015). Vilket stöd har de politiska intentionerna i folkopinionen? Vilka energikällor vill svenska folket att vi i Sverige satsar på i framtiden?

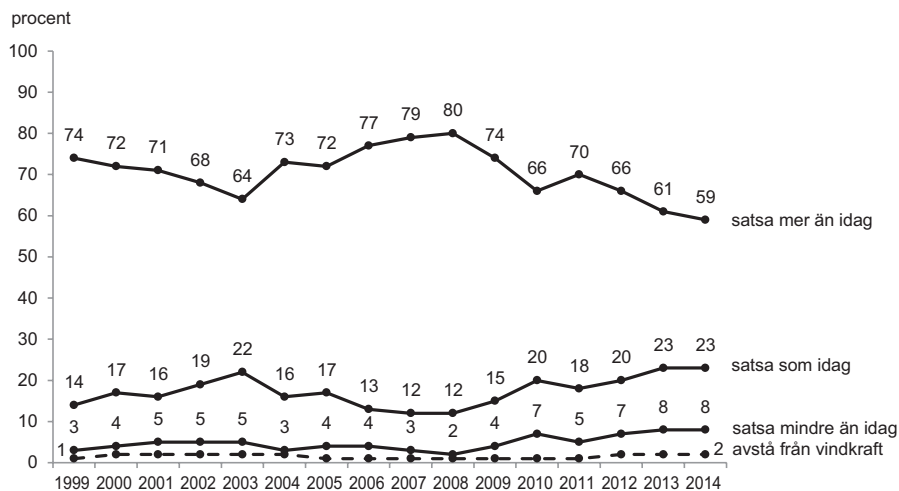
Resultaten från den senaste SOM-undersökningen 2014 visar att en klar majoritet vill att det satsas mer på solenergi, vindkraft och vågkraft. Dessa tre energikällor har legat i topp sedan vi började mätningarna 1999 (vågkraft sedan 2006). Nära hälften av befolkningen vill satsa mer på vattenkraft och biobränslen, en av fem vill att det satsas mer på naturgas och en dryg tiondel att vi satsar mer på kärnkraft. När det gäller kol och olja är stödet för en större satsning än idag i stort sett obefintligt.

Stödet för att satsa mer på de olika energikällorna har varit relativt stabilt under åren. Andelen som vill se mer av olja och kol har under hela perioden sedan 1999 legat på en eller två procent. För övriga energislagen har stödet varierat med omkring 10 procentenheter; för vågkraft och solenergi med 8 procentenheter, för vattenkraft och kärnkraft med 10 procentenheter, för biobränslen med 12 procentenheter och för natur/fossilgas med 13 procentenheter. Den största variationen uppvisar stödet för vindkraft med en toppnotering på 80 procent och en bottennotering på 59 procent, alltså en variation på hela 21 procentenheter.¹ Opinionsutvecklingen när det gäller hur mycket vi bör satsa på vindkraft redovisas i figur 1.

Vindkraft är den energikälla som expanderat mest i Sverige under senare år. I det följande läggs fokus på att beskriva vad svenska folket anser om vindkraft. Stödet för att satsa mer på vindkraft var som störst år 2008 – 80 procent. Sedan dess har stödet succesivt minskat. Resultaten från 2014 års SOM-undersökning visar att 59 procent anser att det bör satsas mer på vindkraft. En tillbakagång med 21 procentenheter sedan 2008. Resultatet i figur 1 visar *inte* att tillbakagången i stödet för en ökad satsning på vindkraft inneburit en markant ökning bland dem som vill satsa mindre eller helt avstå från vindkraft. Andelen i befolkningen som helt vill avstå från vindkraft har legat stabilt runt en och två procent, och andelen som vill satsa mindre har ökat något (+ 6 procentenheter). Istället verkar det vara så att flera bland dem som tidigare ville satsa mer har gått till dem som anser att dagens satsning på vindkraft är tillräcklig. Andelen som väljer svarsalternativet

”satsa ungefär som idag” har ökat från 12 procent 2008 till 23 procent 2014, + 11 procentenheter.

Figur 1 Hur mycket skall vi i Sverige satsa på vindkraft 1999-2014 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur mycket bör vi i Sverige satsa på nedanstående energikällor under de närmaste 5–10 åren?* Andelen som svarar att de saknar åsikt har varierat mellan 5-8 procent. I SOM-undersökningen 2014 var siffran 8 procent. De särredovisas inte i figuren. För ytterligare detaljer och resultat för fler energikällor se Hedberg och Holmberg 2015.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1999-2014.

Frågan om hur mycket vi bör satsa på vindkraft innehåller fler komponenter än vad man anser om just vindkraft som energikälla. I bedömningen om hur mycket vi skall satsa ingår till exempel även kalkyler av hur mycket vi behöver och hur mycket vi redan har. Frågan skall alltså inte ses som ett rent attitydmått på vad svenska folket anser om vindkraften som sådan. I frågan görs även bedömningar av om vi vill ha mer eller mindre i förhållande till nuvarande utbyggnadsnivå. Tillbakagången i ett ökat stöd för ytterligare vindkraft behöver alltså inte innebära att svenska folket blivit mindre positiva till vindkraft som energikälla.

Vi har inga möjligheter att under hela perioden 1999–2014 följa opinionsutvecklingen när det gäller befolkningens inställning till vindkraft som energikälla. Men 2008 och 2014 ställdes en fråga om vindkraften bedömdes som bra respektive dålig inom tre olika områden; samhällets och hushållens ekonomi, miljön och säkerheten för människors liv och hälsa. Inom samtliga tre områden är bedömningen av vindkraft mycket positiv, men var något mer så 2008 jämfört med resultaten från 2014. Andelen som anser vindkraften är bra när det gäller

samhällets och hushållens ekonomi har gått tillbaka från 75 till 63 procent, när det gäller miljön från 86 till 79 procent och när det gäller säkerheten för människors liv och hälsa från 87 till 82 procent.² I de tre senaste SOM-undersökningarna har vi också ställt en fråga om människors allmänna inställning till några energikällor, bland annat vindkraft. Resultaten visar att en stor majoritet av svenska folket är positivt inställda till vindkraft, cirka 80 procent. Men siffran var något högre 2012, 84 procent jämfört med 2014, 79 procent. I tabell 1 redovisas sambandet mellan den allmänna frågan om vad människor anser om vindkraft och den mer policyinriktade frågan om hur mycket vi bör satsa på vindkraft.

Tabell 1 Åsikt om hur mycket som bör satsas på vindkraft bland personer med olika inställning till vindkraft 2012-2014 (procent)

Åsikt om att satsa mer eller mindre på vindkraft							
Inställning till vindkraft	Satsa mer än idag	Satsa som idag	Satsa mindre än idag	Avstå från vindkraft	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal personer
2012							
positiv	77	20	1	0	2	100	1212
varken eller negativ	11	44	27	0	18	100	108
	2	8	60	27	3	100	84
2013							
positiv	74	22	2	0	2	100	1259
varken eller negativ	7	52	30	0	11	100	131
	1	7	58	29	5	100	102
2014							
positiv	72	24	1	0	3	100	1309
eller negativ	11	42	33	1	13	100	141
	2	7	60	23	6	100	108

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din inställning till vindkraft?* Svartalternativen är "mycket positiv", "ganska positiv", "varken positiv eller negativ", "ganska negativ", "mycket negativa" och "ingen uppfattning". Andelen som svara att de saknar åsikt på den allmänna frågan om inställning vindkraft som energikälla var 3 procent 2012, 4 procent 2013 och 5 procent 2014. Dessa redovisas inte i tabellen. I tabell 1 har svartalternativen "mycket positiv och "ganska positiv" slagits samman liksom svartalternativen "mycket negativ" och "ganska negativ". För ytterligare detaljer och resultat från fler energikällor, se Hedberg och Holmberg 2015.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2012-2014.

Sambandet mellan de båda frågorna är naturligtvis starkt, men frågan är om det skett någon förändring bland allmänt positiva respektive allmänt negativa till vindkraft när det gäller deras syn på hur mycket vi bör satsa på vindkraft, och i så fall hur denna förändring ser ut.³ Resultaten visar att den något minskande viljan

att satsa mer på vindkraft helt och hållet återfinns bland personer med en positiv inställning till vindkraft. Bland dem var det 77 procent som ville satsa mer på vindkraft 2012, 74 procent 2013 och 72 procent 2012. Bland de få personer med en negativ inställning till vindkraft återfinns inga tydliga förändringar i synen på hur lite eller mycket som bör satsas på vindkraft i framtiden mellan de tre åren. Resultaten visar också på en något större åsiktskonsistens bland dem som är allmänt positiva jämfört med dem som är negativa till vindkraft. Det är en större andel på den positiva sidan som vill satsa mer eller som idag än vad det är på den negativa sidan som vill satsa mindre eller avstå från vindkraft. I SOM-undersökningen 2014 är siffrorna 96 procent i den första gruppen och 83 procent i den senare gruppen.

Tillbakagången i stödet för ytterligare satsningar på vindkraft kan alltså till viss del ses som en effekt av en något mindre positiv inställning till energikällan, men i huvudsak bör tillbakagången tolkas i termer av mättnad.⁴ Mellan åren 2008 till 2014 ökade antalet vindkraftverk i Sverige från ca 1000 till drygt 3000 (Svensk vindenergi 2015, Energimyndigheten, 2014). I fas med att vindkraftverken blir allt fler, kan vi konstatera ett minskat stöd för att satsa mer. Tidigare analyser har visat på ett svagt sådant samband (Hedberg 2014 och 2012). Ju mer vindkraften byggs ut, desto mindre kommer stödet för ytterligare vindkraft att bli. Det ligger i frågeformuleringens natur, när verkligheten förändras.⁵

I befolkningen som helhet vill alltså 59 procent satsa mer på vindkraft 2014. Men hur ser stödet ut i olika sociala och politiska grupper? Resultaten i tabell 2 visar att det 2014 finns en majoritet för att satsa mer i samtliga grupper, med två undantag. Bland sympatisörer till Sverigedemokraterna vill endast 46 procent satsa mer och bland personer som vill använda kärnkraft vill 49 procent satsa mer. I alla övriga grupper är det över 50 procent som är för en större satsning på vindkraft än vad som görs idag. Resultaten visar att personer i åldern 31–60 är mer positiva än de som är yngre eller äldre, att högutbildade är mer positiva än låg- och medel utbildade och att personer boende i städer är något mer positiva än personer som bor i mindre tätorter eller på ren landsbygd. Stödet för mer vindkraft är 2014 lika stort bland män som kvinnor. När det gäller politiska bakgrundsfaktorer visar resultaten att politiskt intresserade är mer positiva än politiskt ointresserade, att personer som ideologiskt placerar sig till vänster är mer positiva än personer som placerar sig i mitten eller till höger och att sympatisörer till Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ är mer positiva än sympatisörer till de övriga partierna, framförallt jämfört med sympatisörer till Sverigedemokraterna och Folkpartiet.

I tabell 2 visas också utvecklingen från toppåret 2008 till bottenåret 2014. Frågan är om det minskade stödet för att satsa mer på vindkraft skiljer sig åt i olika samhällsgrupper. Det övergripande svaret är att tillbakagången är relativt jämnt fördelad inom samtliga grupper. Oavsett gruppstillhörighet har stödet gått tillbaka. Det har dock gått tillbaka något mer bland personer som bor på ren landsbygd jämfört bland personer som bor i Stockholm, Göteborg eller Malmö och något mer bland sympatisörer till Centerpartiet, Folkpartiet och Sverigedemokraterna

Tabell 2 Andel positiva till att satsa mer på vindkraft efter social och politisk grupptillhörighet 2008–2014 (procent)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	förändring 2008-2014
<i>Kön</i>								
Kvinna	81	76	67	71	68	65	59	-22
Man	79	72	64	69	64	57	58	-21
<i>Ålder</i>								
15-30	76	73	65	69	64	66	59	-17
31-60	84	79	71	73	70	65	68	-16
61-85	76	66	57	66	61	55	57	-19
<i>Utbildning</i>								
Grundnivå/obligatorisk	75	67	57	69	58	55	54	-21
Mellannivå	79	71	67	69	67	60	57	-22
Universitet/högskola	85	80	70	74	69	65	63	-22
<i>Bostadsort</i>								
Ren landsbygd	83	72	68	75	64	56	57	-26
Mindre tätort	78	72	60	67	64	61	54	-24
Stad, större tätort	80	75	66	71	67	63	60	-20
De tre storstäderna	81	76	70	69	69	63	63	-18
<i>Partisynpati</i>								
V	86	82	84	69	85	78	72	-14
S	81	76	62	71	70	65	57	-24
MP	88	79	84	86	78	77	75	-13
C	93	79	71	82	64	50	61	-32
FP	77	78	64	67	59	60	52	-25
KD	77	77	71	64	71	55	59	-18
M	77	68	62	67	60	52	58	-19
SD	68	66	51	65	56	58	46	-22
FI	--	--	--	--	--	--	82	--
Övriga	73	78	60	58	71	58	57	-16
<i>Vänster-höger dimension</i>								
Klart till vänster	83	82	77	82	78	79	75	-8
Något till vänster	86	80	70	71	73	66	62	-24
Varken eller	79	70	64	66	63	60	53	-26
Något till höger	78	74	66	72	64	56	55	-23
Klart till höger	72	66	57	63	55	48	56	-16
<i>Politiskt intresse</i>								
Mycket intresserad	80	75	66	75	67	66	63	-17
Ganska intresserad	83	76	67	72	66	61	58	-25
Inte särskilt intresserad	76	75	66	69	67	61	58	-18
Inte alls intresserad	75	64	55	61	58	59	51	-24
<i>Kärnkraftsåsikt</i>								
Avveckla kärnkraften	86	85	81	83	75	73	70	-16
Använd kärnkraften	79	72	60	65	58	47	49	-30
Samtliga	80	74	66	70	66	61	59	-21

Kommentar: För frågeformulering, se figur 1. I 2010 års SOM-undersökning introducerades en ny fråga om kärnkraften. I tabellen används nya formuleringar i frågan om kärnkraftsåsikt från och med 2012 års undersökning (Holmberg 2014). Frågan om hur mycket vi bör satsa på vindkraft i Sverige har ställts i SOM-undersökningarna sedan 1999. För mer detaljer och hela tidserien se Hedberg och Holmberg 2015. **Källa:** Den nationella SOM-undersökningen 2014.

jämfört med framförallt sympatisörer till Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Bland personer som placerar sig *klart* till vänster och *klart* till höger är tillbakagången inte lika stor som bland dem som placerar sig i mitten eller något till höger eller vänster. När det gäller kopplingen till vad man anser om kärnkraften har variationen ökat. I SOM-undersökningen 2008 var stödet för mer vindkraft i stort sett lika stort bland dem som vill avveckla kärnkraften som bland dem som vill använda den. Sedan dess har stödet för mer vindkraft minskat i båda grupperna, men betydligt mer bland dem som vill använda kärnkraften.

För att ytterligare tydliggöra vilka egenskaper personer har som tycker bra om vindkraft jämfört med personer som tycker illa om vindkraft har två ytterlighetsgrupper tagits fram. Den första utgörs av personer som är mycket positivt inställda till vindkraft som energikälla och som vill satsa mer på vindkraft än vad som görs idag. Den andra gruppen utgörs av personer som är negativt inställda till vindkraft och som vill satsa mindre på vindkraft eller helt avstå från vindkraft som energikälla. Resultaten visar att bland de hängivna vindkraftsförespråkarna är 54 procent kvinnor, medelåldern är 51 år, 44 procent är högutbildade, 19 procent bor i de tre storstäderna, 42 procent placerar sig ideologiskt till vänster i politiken, 28 procent sympatiserar med Miljöpartiet, Vänsterpartiet eller Feministiskt Initiativ, 69 procent är politiskt intresserade och 65 procent vill avveckla kärnkraften. Bland de hängivna vindkraftsmotståndarna är 69 procent män, medelåldern är 54 år, 29 procent är högutbildade, 13 procent bor i de tre storstäderna, 59 procent placerar sig ideologiskt till höger i politiken, 25 procent sympatiserar med Sverigedemokraterna och 33 procent med Moderaterna, 79 procent är politiskt intresserade och 76 procent vill använda kärnkraften.⁶

Avslutningsvis kan vi konstatera att trots stundtals intensiva lokala debatter om vindkraften är den inte en fråga som anses vara något större samhällsproblem. På en helt öppen fråga om viktiga samhällsfrågor eller problem nämner i SOM-undersökningen 2014 inte en enda person vindkraft. Men resultaten från 2014 har återigen visat att en satsning på förnybara energikällor som solenergi, vindkraft och vågkraft har ett starkt stöd bland befolkningen. Stödet för en ytterligare utbyggnad av vindkraften har dock gått tillbaka de senaste åren.

Noter

- ¹ För mer detaljer se Hedberg och Holmberg 2015.
- ² Frågan har även ställts en gång innan toppåret 2008, i SOM-undersökningen 1999. Då bedömde 64 procent vindkraften som bra för samhällets och hushållens ekonomi, 88 procent att den var bra för miljön och 91 procent att den var bra när det gäller säkerheten för människors liv och hälsa.
- ³ Korrelationen mellan frågorna var 2012 .76, 2013 .77 och 2014 .77.

- ⁴ Se Anna Bendz 2014 om policyförändring, privatisering och medborgarnas uppfattning om privatiseringsnivå, och hennes resonemang om termostatmodellen.
- ⁵ En uppfattning om hur opinionen kommer utvecklas när det gäller den expanderande vindkraften kan vi möjligtvis få vid en jämförelse med den sedan länge etablerade vattenkraften. Svenska folkets inställning till både vattenkraft och vindkraft är mycket positiv – 2014 är 84 procent positivt inställda till vattenkraft och 79 procent till vindkraft. Men betydligt färre vill satsa mer på vattenkraft än på vindkraft, 42 jämfört med 59 procent.
- ⁶ I den mycket lilla grupp som vill avstå från vindkraften som energikälla och satsa mindre på den och som är mycket negativt inställd till vindkraften som energikälla (23 personer) är 70 procent män, medelåldern är 58 år, 23 procent är högutbildade, 24 procent bor i de tre storstäderna, 57 procent placerar sig ideologiskt till höger, 37 procent sympatiserar med Sverigedemokraterna och 78 procent vill använda kärnkraften.

Referenser

- Bendz, Anna (2014). ”Att ge feedback på välfärdspolitiken: hur reagerar medborgarna på ökad privatisering”, i Bergström, Annika & Henrik Oscarsson (red), *Mittfåra & marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Energimyndigheten (2014). *Vindkraftsstatistik 2013*. Bilaga 1. Lista över vindkraftverk i Sveriges län och kommuner.
- Hedberg, Per (2014). ”Vindkraftsopinionen i Västra Götaland”, i Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red), *Brytningstider*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Hedberg, Per (2014), ”Svenska folket åsikter om vindkraft”, i Annika Bergström, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red), *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Hedberg, Per och Sören Holmberg (2015). Åsikter om energi och kärnkraft. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2014). *Swedish Opinion on Nuclear Power 1999-2013*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Miljö- och energidepartementet (2015). <http://www.regeringen.se/sb/d/2448/a/252160>
- Svensk vindenergi (2015). *Vindkraftsstatistik och prognos*. Kvartal 4 2014.